

100 let Gorska reševalna služba Kamnik

Začetki organiziranega reševanja na Kamniškem

Reševanje v gorah je staro toliko, kot je stara želja in potreba človeka, da zahaja v gorski svet. Ljudje so si v stiski in v težavah vedno pomagali. Prvi »neuradni« gorski reševalci so bili povsod domačini; velikokrat lovci, pastirji in drvarji – ljudje, ki so dobro poznali domače hribe in razmere v njih. Na ponesrečence so naleteli naključno ali pa so bili napoteni k njim. Vsi po vrsti so bili kleni, delavni možje in posamezna krepka in korajžna dekleta.

Slovensko planinsko društvo (SPD) je bilo ustanovljeno leta 1893. Z razvojem gorništv se je vse več posameznikov podajalo na planinske in tudi plezalne ture. V pogorjih Julijcev in Kamniško-Savinjskih Alp so zrasle planinske koč in domovi. V gore pa je vleko tudi ženske, seveda z zanesljivimi spremljevalci.

Na Kamniškem je nekajkrat reševal nekdanji plezalec in divji lovec Valentin Slatnar - Bôs, ki je kot lovski nadzornik pomagal svojim lovskim gostom. Prvi prostovoljni »neuradni« gorski reševalci pa so bili bratje Erjavšek (France, Tone, Peter in Lojze), po domače Jerinčkovi iz Konca. Oče Franc in mama Ivana sta leta 1906 postala oskrbnika koč pri Izvirku v Kamniški Bistrici. Šest otrok, poleg bratov še dve sestri, se je kalilo v okoliških gozdovih. Utrjeni in vzdržljivi so bili vešči hoje v visokogorje in zalezovanja divjadi po strminah. Po prezgodnji očetovi smrti leta 1910 je mati ostala sama z otroki. Preživljali so se z nabiranjem zdravilnih zelišč, oblikovanjem šopkov za trgovca v Ljubljani, dvorjenjem in oskrbovanjem koč na Kamniškem sedlu, vodenjem turistov in kot gonjači pri lovu.

Štirje bratje Erjavšek: spredaj France in Lojze, zadaj Tone in Peter leta 1936 pri Zagani peči.

Bratje Erjavšek so se že leta 1921 kar štirikrat sami od sebe odzvali klicem na pomoč in reševali različne ljudi v stiskah.

Tone Erjavšek.

Peter Erjavšek.

Lojze Erjavšek.

Nekdanji plezalec in divji lovec, potem pa strog lovski nadzornik in reševalec Valentin Slatnar - Bôs.

Julija 1793 je lovec Spruk svojega vodenca Franca Hohenwarta, kranjskega naravoslovca, najprej preskusil na naravnem mostu Velikem Prédasliju in ga tako odvalil vrtočglavice. Risba: Vlasto Kopač, 1943.

France Erjavšek je Cenetu Griljcu pripovedoval zgodbe o različnih reševanjih:

»... Klici dveh 'Na pomoč! Na pomoč!' so se zamolklo odbijali od sten in grap okoli Kurje doline. Prostrani in težko prehodni svet v Kalcah in Jermencah sva dobro poznala in vedela, da ju bova težko našla. Svetovala sva jima, naj zakurita ogenj. Bila sta dva ljubljanska študenta. Vsi smo bili srečni, posebno ponosna sva bila midva s Tonetom, ker sva jima gotovo rešila življenje. Od tam se sama ne bi rešila. Potem so se nesreče kar vrstile.«

Slikar Maks Koželj, tajnik Meščanske korporacije Kamnik in še kamniške podružnice SPD, je poskrbel za opravičilo o odsotnosti pri delodajalcih v času reševanja in zaprosil SPD, naj uredi položaj bratov, ki so bili sami od sebe vedno prvi pri prostovoljnem nudenju pomoči v gorah. France Erjavšek je zato že 26. novembra 1921 dobil prvo vodniško knjižico in postal »uradni« gorski vodnik za vse ture po vrhovih nad Bistrico. Zbral je fante, ki so bili vajeni gora in voljni pomagati. Tako je v Stahovici sestavil »rešilno skupino«, iz nje pa je pod okriljem kamniške podružnice SPD nastala rešilna postaja, ki jo je vodil Maks Koželj. Leto 1922 velja za ustanovno leto Gorske reševalne službe v Kamniku. Ustanovitelj prve organizirane »rešilne skupine« so bili bratje Erjavšek, ki so s svojo izurjenostjo, srčnostjo in skrbjo za sočloveka predstavljali jedro gorske reševalne službe v Stahovici in na Kamniškem še dolgih 50 let.

Slikar Maks Koželj.

Čas druge svetovne vojne in po njej

Vojna je povsem omejila delovanje gorske reševalne službe SPD kot organizacije. Maks Koželj in Pavle Kemperle sta v začetku vojne skрила arhiva planinskega društva in Gorske reševalne službe v Kamniku in tako obvarovala dokumente pred uničenjem.

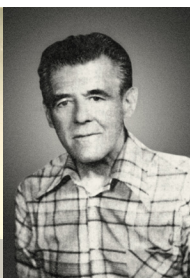

Bine Benkovič, najboljši kamniški predvojni alpinist.

Vido Koželj je opisal razmere, ki so vladale med okupacijo: »30. junija 1942 je oče Maks hotel iti v Ljubljano. Odšel je na Graben na avtobus. Pred staro pošto je zagledal osem obešenih domačinov. Zgrožen se je vrnil domov: 'Obesili so moje reševalce, ki so reševali prav Nemce!'«

Pavle Kemperle.

Reševalci so pomagali bolj skrivoma kot organizirano. Maja 1944 so v ilegalno bolnico Pod Kozjim hrbtom v dolini Bele prenesli hudo ranjenega ameriškega pilota sestreljenega zavezniškega bombnika, ki je strmoglavil na Mali planini, ter še enega člana posadke.

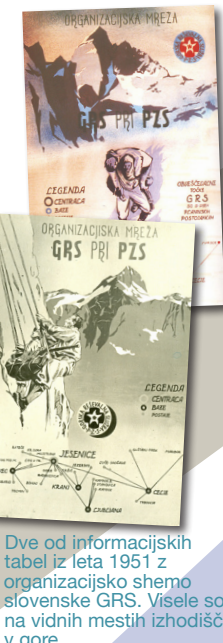

Sestreljen ameriški bombnik na Mali planini. Iz: Edi Selhaus, Janez Zerovc, Zbogom, Liberty Bell, 1988.

Po vojni je vodstvo reševalne službe ponovno prevzel Maks Koželj, Pavle Kemperle pa je pomagal na noge planinskemu društvu. Slovenska Gorska reševalna služba (GRS) je dobila svojo centralo na Jesenicah in po Sloveniji pet baz s postajami. Leta 1947 je GRS Kamnik postala postaja ljubljanske reševalne baze. V okviru GRS Kamnik pa so delovale postaje v Kamniški Bistrici (pod vodstvom Petra Uršiča), Stahovici (vodil jo je France Erjavšek) in Kamniku (njen vodja je bil najboljši predvojni alpinist Bine Benkovič). Organizirali so več plezalno-reševalnih tečajev.

Tečaj prve pomoči pod Storžičem leta 1952.

Dve od informacijskih tabel iz leta 1951 z organizacijsko shemo slovenske GRS. Višele so na vidnih mestih izhodišč v gore.

Kamniški gorski reševalci so posredovali v osrednjih Kamniško-Savinjskih Alpah in na Veliki planini. Leta 1950 je novi načelnik postaje Adolf Čebulj poživil delo, pisal je v Planinski vestnik in začel izdajati Glas gora. Leta 1951 je vodstvo reševalne postaje Kamnik prevzel Pavle Kemperle. Začel je sistematično urejati dokumente in arhiv planinskega društva. Pod njegovim vodstvom so se reševalci in alpinisti tesneje povezali, še posebej pri izobraževanju, prenašanju znanja in opremi. Organiziral je skupne sestanke, vaje in tečaje.

Leta 1958 so v Kamniku začeli delovati alpinisti Tone Škarja, Pavle Šimenc, Metod Humar in Cene Griljc. Postali so tudi reševalci, prvi trije od njih pa so bili tudi člani druge himalajske odprave na Kangbačen leta 1965.

Pomemben prispevek alpinistov

Po letu 1960 se je obisk gora začel povečevati. Žičnica na Veliko planino je omogočila večjo dostopnost in obiske. Zato je število nesreč naraslo.

Več kamniških reševalcev in alpinistov je postalo del himalajskih alpinističnih odprav. Leta 1965 so trije odšli na drugo jugoslovansko himalajsko odpravo na Kangbačen. Tone Škarja je odkril pravo smer proti vrhu, Metod Humar pa je z Ljubom Juvanom dosegel vrh Jalung Ri (7538 m), ki je še vedno drugi najvišji slovenski deviški vrh.

Po zahtevnem reševanju dveh alpinistov iz severozahodne stene Rzenika, marca 1968, ko se je izkazal Tone Škarja, mu je načelnik Pavle Kemperle zaupal nadaljnje vodenje reševalne postaje. Sledila sta tečaj v zimskih razmerah in tečaj v steni Kogla. Utrdila sta se disciplina in pripravljenost reševalcev.

Leta 1969 so bili temeljiti obnavljalni tečaji iz reševanja in prve pomoči. Člani so dežurali na smučiščih Velike planine. Leta 1970 je potekala velika zimska kombinirana vaja več postaj, milice in vojske na Krvavcu. Sporočila o nesrečah so bila še vedno ustna, nepopolna in iz druge ali tretje roke; dežurni miličnik pa je bil sam in gorskega sveta ni poznal, nesreče si ni predstavljaj.

Tone Škarja.

Zimska vaja na Kamniškem sedlu februarja 1982. Sestavljanje plete iz smuči.

Po zahtevnem reševanju dveh alpinistov iz severozahodne stene Rzenika, marca 1968, ko se je izkazal Tone Škarja, mu je načelnik Pavle Kemperle zaupal nadaljnje vodenje reševalne postaje. Sledila sta tečaj v zimskih razmerah in tečaj v steni Kogla. Utrdila sta se disciplina in pripravljenost reševalcev.

Leta 1969 so bili temeljiti obnavljalni tečaji iz reševanja in prve pomoči. Člani so dežurali na smučiščih Velike planine. Leta 1970 je potekala velika zimska kombinirana vaja več postaj, milice in vojske na Krvavcu. Sporočila o nesrečah so bila še vedno ustna, nepopolna in iz druge ali tretje roke; dežurni miličnik pa je bil sam in gorskega sveta ni poznal, nesreče si ni predstavljaj.

Jože Repič, kamniški reševalec, je pripovedoval, na kakšen način so bili lahko obešeni o nesreči: »Pri večernem filmu v kamniškem kinematografu je bila predstava prekinjena in je bilo objavljeno: 'Gorski reševalci naj se zberejo v avli.'«

Vaje in izobraževanja v različnih razmerah so bili organizirani vsako leto. Leta 1973 so v čast in spomin na zaslužnega načelnika kamniške reševalne službe Pavleta Kemperla pod Grintovcem postavili bivak z njegovim imenom. Prenesel ga je vojaški helikopter.

V spomin na žrtve različnih nesreč v gorah je bil med Prósekom in hudournikom Črnevka urejen spominski park žrtvam z imeni ponesrečenec na ploščah.

Člani kamniške reševalne postaje so prihajali (tako kot še sedaj) iz občin Kamnik, Mengeš in Domžale. Leta 1978 je postal načelnik GRS Kamnik Cene Griljc, ki je poleg utrjene discipline in tehnične usposobljenosti poskrbel tudi za prijateljsko vzdušje.

Kamniški alpinisti pa so še naprej krojili sam vrh slovenskega alpinizma. Tone Škarja je leta 1979 vodil uspešno odpravo na Everest po novi smeri, Dušan Podbevšek pa je z Romanom Robasom dosegel vrh Kote 8296 (metrov), ki šteje kot najvišji slovenski prvenstveno doseženi vrh. Leta 1980 so člani postaje sodelovali v odpravah na Novo Zelandijo in v Himalajo, kjer so postali inštruktorji v šoli za nepalske gorske vodnike, zgrajeni po zaslugi Aleša Kunaverja. Kamniški alpinist Bojan Pollak je bil eden njenih vodij.

Že pred osamosvojitveno vojno leta 1991 so vsi člani postali radioamaterji in so imeli radijske postaje. V teritorialni obrambi so delovalo precej reševalcev, tako z znanjem kot tudi z opremo. Posredovali so na Krvavcu in drugod.

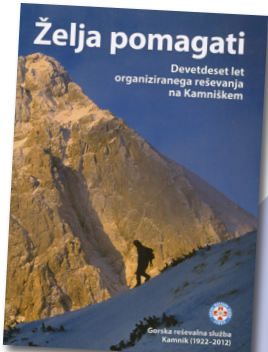
Spuščanje reševalca in ponesrečenca v reševalnem sedežu nad Kokrskim sedlom, vaja, 1958.

Priprava reševalnih nosil za transport čez steno. Reševalna vaja pod Koglom leta 1975.

Reševalna akcija ponesrečene Hannelore Uhe s Kamniškega sedla leta 1967. Uporabljena so bila reševalna nosila s kolesom.

Od leta 1994 je GRS Kamnik organizirana kot društvo, da lahko samostojno upravlja z opremo in drugo lastnino. Leta 1995 je njeno vodstvo prevzel Janez Podjed. Leta 1999 so začeli z gradnjo koč za skladiščenje opreme in bivanje reševalcev v času reševanja in dežurstev na smučišču na Veliki planini. Po načrtih arhitekta Vlasta Kopača je na Zelenem robu zraslo zavetišče za reševalce po vzoru velikoplaninskih bajt. Slavnostno odprtje je doživelo leta 2002 ob 80. obletnici ustanovitve reševalne postaje. Takrat je izšla tudi knjiga *Zgodovina reševanja v gorah nad Kamnikom* avtorjev Franceta Malešiča, Ceneta Griljca, Vlasta Kopača, Toneta Škarje in Mira Štebete.

Naslovnica knjige *Želja pomagati*. Devetdeset let organiziranega reševanja na Kamniškem, 2012. Naslovna slika: Marko Prezelj, Vzhodna stena Brane s Kamniškega sedla.

Novi bivač Pavleta Kemperla je bil postavljen leta 2009 na mestu starega – pod Grintovcem.

Leta 2012 je bil ob 90-letnici organiziran svečani občni zbor, »dan GRS« v Kamniški Bistrici s prikazom reševanja z dreves in sodelovanjem drugih reševalnih enot. Predstavljena je bila tudi jubilejna knjiga *Želja pomagati*, ki jo je uredila Irena Mušič Habjan.

Kamniška GRS je eno najdejavnejših in najbolj organiziranih društev v Sloveniji. Leta 1997 se je preselila iz prostorov Planinskega društva Kamnik v prostore v stavbi kamniške veterinarske postaje na Perovem. Konec leta 2017 se je morala od tam izseliti. Društvo je odkupilo zemljišče in opuščene skladiščne prostore na severnem delu bivše smodnišnice, kjer je možen tudi pristanek helikopterja. Ob koncu leta 2021 se je GRS Kamnik preselila iz zasilnih kontejnerjev v prenovljene nove prostore.

V letošnjem, jubilejnem letu – ob stoti obletnici uradne ustanovitve GRS v Kamniku – je bila organizirana slavnostna akademija, izšel je koledar, objavljenih je bilo precej člankov in pogovorov v različnih medijih, organizirana je bila razstava v centru mesta, izšla bo tudi jubilejna knjiga.

Skozi zgodovino so različni člani GRS Kamnik sodelovali na raznih alpinističnih odpravah in dosegli izjemne uspehe. Tako sta Marko Prezelj (leta 1991) in Tomaž Humar (leta 1996) prejela zlati cepin – najvišje mednarodno priznanje za alpinistične dosežke leta.

Od leta 2005 Društvo GRS Kamnik sodi pod okrilje novoustanovljene Gorske reševalne zveze Slovenije (GRZS). Vseskozi skrbi za preventivna izobraževanja in treninge reševanja v različnih okoliščinah. Organizira Dneve varstva pred plazovi in tečaje varne hoje v gore, sodeluje na planinskih izletih in na vsakoletnih Dnevih Kamniških planin in drugih prireditvah, kjer lahko gorski reševalci predstavljajo svoje delo in ozaveščajo ljudi o varni hoji v hribe in visokogorje. V GRS Kamnik delujejo tri ženske gorske reševalke: Irena Mušič Habjan, Marjana Prezelj Hostnik in pripravnica Monika Novak. Reševalci so tudi njihovi možje.

Leta 2010 so odsluženi stari bivač Pavleta Kemperla pod Grintovcem zamenjali z novim. Načrte zanj je izdelal alpinist in večkrat nagrajeni arhitekt Miha Kajzelj.

Oprema za usposabljanje in reševanje

Najstarejši reševalni pripomočki pri posredovanjih v nesrečah so bili predmeti in stvari, ki jih je človek imel pri roki. S časom se je začel načrten razvoj opreme, ki je sedaj nepogrešljiva in v veliki meri pripomore, da so reševalci hitreje na kraju nesreče in da so bolj uspešni pri nujenju pomoči.

Nekoč sta osnovno opremo predstavljala nahrbtnik in vrvi. France Erjavšek je opisal skromno opremo, ki so jo imeli bratje sprva na voljo: krampižarje – drvarske dereze na šest krempljev. Nosila so delali iz povezanih debel. S časom so od Slovenskega planinskega društva dobili le ena res dobra nosila, eno slabo konopljeno plezalno vrv, nekaj obvez, kramerice (opornice), en cepin in spojke. Pozneje so si sami izdelali tudi sani ali pa so jih sestavili iz smuči.

Kamniški kovač Janko Holcar je izdeloval cepine, dereze, plezalna kladiva in kline tudi za reševalce drugih slovenskih postaj.

Vaja z reševalnimi nosili na balvanu Sivnica v Koncu.

Vaja reševanja s čolnom akja na Veliki planini.

Leta 1953 so dobili reševalni sedež in reševalna nosila, uporabo obojih pa so temeljito vadili. Kmalu potem so med reševanjem uporabili prenosno radijsko postajo. Med tem so dobili tudi čoln akja – za reševanje poizmi.

Leta 1960 je Kemperle organiziral radijsko povezavo Kokrskega in Kamniškega sedla ter Velike planine s Kamnikom. Uporabili so doma izdelane radijske postaje, s katerimi so kar enajstkrat rešili ponesrečence.

Število gorskih reševalcev se je z leti povečevalo, tako kot število nesreč.

Reševalec Miha Habjan je leta 1961 kupil psa Darisa. Pomagal je predvsem pri iskanju pogrešanih pod plazovi. Reševalci so se usposabljali za nepredvidene okoliščine tudi v zimskih razmerah, v plezalnih stenah. Nadaljevali so z obnavljanimi tečaji iz reševanja in prve pomoči. Dežurali so tudi na smučiščih na Veliki planini. Leta 1970 so na Krvavcu organizirali veliko zimsko kombinirano vajo, ki se je je udeležilo več postaj milice, več enot vojske in gorski reševalci.

Leta 1974 in 1975 sta se Franc Bauman in zdravnik France Malešič udeležila prvih tečajev za helikoptersko reševanje v gorah. V tem času so bile podeljene prve uradne licence za instruktore GRS na kamniški postaji. Reševalci so bili po telefonskih zvezah povezani s planinskimi kočami. Vse pogostejše pa so pri reševanjih sodelovali s policijo.

Del sodobne opreme gorskih reševalcev.

Reševalni sedež za nošnjo ponesrečenega. Risba: Marjan Keršič - Belač. Iz: Zbornik XII. predavanj iz kirurgije, 1976.

Osnovna oprema reševalca je odvisna od vremena, od letnega časa reševanja in od zahtevnosti akcije. Dodatno opremo (nosila, vrvi, dodatna tehnična oprema za reševanje iz sten, ...) določi vodja reševanja. Da bi do nesreč ne prihajalo in da bi se jim v čim večji meri izognili, je potrebno biti dobro pripravljen in opremljen.

V 21. stoletje so tako stopili s posodobljenimi pripomočki in z novimi navigacijskimi napravami za geolociranje kraja nesreče (GPS). Odlično sodelujejo s helikoptersko službo slovenske vojske in policije.

Vsako življenje je neprecenljivo in neponovljivo. Vsaka nesreča posameznika je zanj in za svoje največja. A le redkokdaj kdo, ki se znajde v nesreči, pomisli na reševalce. Oni tvegajo svoja življenja in tudi oni imajo doma družine. Tudi reševalci so žrtve nesreč, ker nesebično pomagajo in ker drugega postavijo pred sebe.

Izpoveden je stavek zdravnika, reševalca in letalca v eni osebi: »Ko med reševalno akcijo višim nad prepado, v težkem nahrbtniku nosim celo svojo družino.«

Zdravnik prikazuje pregled ponesrečenca.

Številni člani GRS Kamnik so avtorji knjig, vodnikov, člankov o gorništvu, alpinizmu in varni hoji v gore. Številni so prejemniki občinskih in republiških ali svetovnih nagrad za svoje dosežke. Mnogi so aktivni udeleženci reševalnih akcij tudi izven svojega matičnega območja.

Reševalci člani GRS Kamnik v novih prostorih. V sredini druge vrste je sedanjí predsednik Srečo Podbevšek.

Slovenski pregovor pravi: »Nesreča nikoli ne počiva!« Razlogi za nesreče se skozi desetletja tudi spreminjajo. Lahko so splet nepredvidenih naravnih okoliščin (priljav, neurja, megla, udari strele ipd.), lahko posledice slabe pripravi, neustreznosti, nepoznavanja terena, precenjevanja sposobnosti, podcenjevanja gorskega sveta, uporabe neustreznih opreme, zdravstvenih težav in še mnogih drugih dejavnikov. S svojim odgovornim ravnanjem prispevamo k temu, da bomo čim manjkrat potrebovali pomoč gorskih reševalcev.

Zavetišče GRS Kamnik na Zelenem robu na Veliki planini.

Slavnostna akademija ob 100. obletnici delovanja GRS Kamnik, Dom kulture Kamnik, 17. julija 2022. Od leve proti desni: Mojca Volkar Trobevšek, Cene Grilj, Janez Kosec, Jernej Lanišek, Irena Mušič Habjan in Matej Ogorevc.

Številni člani GRS Kamnik so bili za svoje požrtvovalno delo in reševanje večkrat nagrajeni kot posamezniki, prav tako tudi društvo.

Leta 1982 je kamniška GRS dobila državno priznanje predsedstva SFRJ in pripravila razstavo. Leta 1992 ji je tedanji predsednik Milan Kučan podelil častni znak svobode Republike Slovenije. Leta 2016 je Občina Kamnik društvu podelila zlato priznanje za vrhunsko usposobljenost, skrb za varnost v gorah in za nesebično pomoč pri reševanju.

Štev. 2. V Ljubljani dne 26. februarja 1896. Leto I.

Planinski VESTNIK.

Glasilo „Slovenskega planinskega društva“ v Ljubljani.

Izhaja 26. dan vsakega meseca.

Že leta 1895 je bila v Planinskem vestniku opisana osnovna oprema gornika, ki v veliki meri pripomore k varni hoji v hribe in nazaj.

Miha Habjan s psom Darisom, izurjenim za reševanje izpod plazov.

Skupna slika slovenskih reševalcev v Kamniški Bistrici po reševalnem tečaju na Korošici, 10. april 1957.

Reševalci – nesebični prostovoljci

Število nesreč v gorah se iz leta v leto povečuje. GRS Kamnik je imela do leta 2018 do 33 posredovanj letno, v zadnjih letih pa: 2019 – 38, 2020 – 43, 2021 – 49, v letu 2022 pa do konca avgusta že 42 posredovanj.

Kadar se zgodi nesreča v gorah, je prvi obveščevalec dolžan sporočiti okoliščine nesreče: kje in kdaj, koliko in kako so poškodovani, kakšne so vremenske razmere, kdo sporoča. To očitavec ali soudeleženec sporoči na Center za obveščanje (brezplačni telefon 112), policijo (113) ali napiše pisno sporočilo in ga dostavi na obveščevalno točko (na primer v planinsko postojanko). Ko pride sporočilo o nesreči do pooblaščenega gorskega reševalca, le-ta sproži poziv za sklic ostalih reševalcev. Vodja odredi vrsto posredovanja. S sodelovanjem Centra za obveščanje je lahko aktivirana dežurna helikopterska ekipa na Brniku. Glede na okoliščine se odloči o številu reševalcev, potrebni opremi in predvideni izvedbi. Če je posredovanje iskalne narave, podatke o pogrešanih zbira policija in ob sodelovanju gorskih reševalcev tudi vodi posredovanje. Mnogokrat se iskanje sprevrže v reševanje.

Helikopter sodeluje takrat, ko to zahteva zdravstveno stanje ponesrečenca in so drugačni načini reševanja neizvedljivi ali neprimerni. Za odobritev poleta pa morajo biti izpolnjeni tudi drugi pogoji: sprejemljive vremenske razmere, sodelovanje reševalca letalca in zdravnika.

V Kamniku v zadnjih letih helikopter pomaga v dobri četrtini posredovanj, v Sloveniji pa v več kot tretjini.

Ohranimo prisebnost, pomirimo sebe in druge.

Ocenimo položaj.

Zaščitimo sebe in ponesrečenca pred neposrednimi nevarnostmi, kot so padajoče kamenje, plazovi, mrz.

Nudimo prvo pomoč, kolikor znamo in zmoremo.

O nesreči obvestimo reševalce na številko 112.

Iz: <https://www.grzs.si/resevanje/klic-v-sil/>

100 let

Gorska reševalna služba Kamnik

Občasna razstava Medobčinskega muzeja Kamnik in GRS Kamnik – *Gorska reševalna služba Kamnik – 100 let*, zanj: Zora Torkar

Besedilo in izbor fotografij: France Malešič in Janja Železnik
Fotografije: iz arhiva GRS Kamnik in občine Kamnik, Simon Kurinčič, Matjaž Šerkezi, Irena Mušič Habjan, Vladimir Habjan, Boštjan Grilj
Lektoriranje: Ana Gruđen
Oblikovanje: Vladimir Ristič

Kamnik, 2022

Projekt sta financirala: Ministrstvo za kulturo RS in Občina Kamnik